

PORTIA ZVAVAHERA, I AM SO TROUBLED THAT I CANNOT SPEAK, 2018, INKT EN OLIEPASTEL OP DOEK

DROMEN VAN WEDER GEBOORTE

Portia Zvavahera (1985) is een succesvolle kunstenares uit Zimbabwe, die 's nachts met een schetsboekje onder haar kussen slaapt. Overdag verwerkt ze haar dromen in levensgrote, felgekleurde schilderijen van elkaar omhelzende geliefden, koesterende moeders en vrouwfiguren die opnieuw geboren worden.

Portia Zvavahera

AUTEUR: MYRTHE MEESTER

In een Afrikaans land als Zimbabwe is het niet gebruikelijk dat een vrouw een carrière als kunstenaar ambieert. Zvavahera's ouders hadden hun creatieve dochter liever kapster zien worden, maar konden niet verhinderen dat ze zich inschreef aan de kunstacademie van Harare, de hoofdstad van Zimbabwe. Daar maakte Portia Zvavahera kennis met zowel de Europese als de Afrikaanse kunsttraditie, waaruit ze gaandeweg die elementen destilleerde die het beste binnen haar eigen sensuele, soms rauwe droomuniversum pasten.

AFRIKAANSE MODE

In het werk van Egon Schiele werd Zvavahera geraakt door de intense menselijke hunkering naar contact; bij Gustav Klimt bewonderde ze de rijke ornamenten en broeierige erotiek. Een andere belangrijke inspiratiebron vormde de mode van Zimbabwe, de felgekleurde gewaden en decoratieve (bloem)patronen die je in de straten van Harare tegenkomt. Via een speciale druktechniek leerde de kunstenaar die patronen op haar canvas te printen, wat een Klimt-achtig maar toch ook onmiskenbaar Afrikaans gevoel creëert. Het is deze combinatie van verfijnde bloemenprints met losse, zwierige penseelstreken die haar schilderijen karakteriseert en ze binnen de internationale kunstwereld laat opvallen. Zo werd Zvavahera in 2013 gekozen als vertegenwoordiger van Zimbabwe tijdens de Biënnale van Venetië, sloot ze een contract met de bekende kunstgalerie Stevenson in Zuid-Afrika en won ze met haar oeuvre diverse prijzen.

MOEDERSCHAP

Een voordeel van al die aandacht is dat Zvavahera's ouders nu volkomen achter haar keuze voor het kunstenaarschap staan. Ook haar echtgenoot Gideon, die zelf beeldhouwer is, ondersteunt zijn succesvolle vrouw bij haar carrière. Hoewel zij degene is die de meeste tijd met hun kinderen doorbrengt, want het gruis dat tijdens het beeldhouwen vrijkomt, zou schadelijk zijn voor hun gezondheid. Dus pendelt Zvavahera elke dag heen en weer tussen haar kinderen en haar schilderijen, die zich bevinden in een container in de tuin. Zelf noemt de kunstenaar de voortdurende interrupties tijdens het schilderen niet storend: 'Het is goed om steeds even te verfris-

Het is goed om steeds even te verfrissen, even weg te gaan van een schilderij en erover na te denken

sen, even weg te gaan van een schilderij en erover na te denken.' Lastiger vindt ze de druk vanuit de galerie om grote hoeveelheden werk te produceren, bijvoorbeeld voor een tentoonstelling die op de planning staat. Omdat de schilderijen opwellen uit haar eigen dromen en ervaringen, neemt Zvavahera liever de tijd.

VOORSPELLENDE DROMEN

In Zimbabwe geloven veel mensen in de voorspellende werking van dromen. Wanneer er een hond of een koe in je droom voorkomt, zou dat betekenen dat er iets vreselijks te gebeuren staat. Zvavahera's eigen dromen hebben vaak met haar liefde voor haar man en kinderen te maken, en met haar soms haast panische angst om hen te verliezen. Dat verklaart misschien de talloze omhelzingen die je in haar oeuvre tegenkomt, tussen man en vrouw of tussen moeders en kinderen. Ook toen de kunstenaar zich pas met Gideon had verloofd, weerspiegelde zich dat in haar dromen. De bruiloften, wolkachtige jurken en het duizelingwekkende geluk uit haar dromen liet ze overdag in vlammen de kleuren van haar doeken spat-ten.

HUIDHONGER

Wat mij opvalt als ik Zvavahera's schilderijen bekijk, is de innige 'huidhonger' van haar personages. Meestal zijn ze met zijn tweeën afgebeeld en spreiden ze hun armen voor elkaar met zoveel gretigheid dat ze een bodemloze behoefte aan intimiteit doen vermoeden. In 2015 maakte Zvavahera een reeks omhelzingschilderijen met de titel 'I can feel it in my eyes'. De figuren op die doeken hebben geen gezicht, maar wel reusachtige, tastende handen. Erotiek is kijken met je handen, met je huid, zo lijkt Zvavahera daarmee te suggereren. Vaak zijn die handen tender, maar soms is het alsof de lange, krampachtig gespreide vingers schreeuwen: 'Raak mij aan!' Of: 'Ik heb je beet en laat je niet meer los!' Op de achter-

grond van iedere omhelzing schilderde Zvavahera een grote, geabstraheerde bloem (het vrouwelijk geslachtsdeel?), die de geliefden als een koesterend bedje omgeeft en afschermt van de buitenwereld.

WEDERGEBOORTE

'Met iemand de liefde bedrijven is net als herboren worden,' schrijft de feministische filosofe Luce Irigaray. In de armen van je geliefde keer je terug naar een soort voorgeboortelijke staat,

PORTIA ZVAVAHERA,
ZONDER TITEL, 2015, INK EN
OLIEPASTEL OP DOEK

waarin er geen grenzen bestaan en alles nog mogelijk is. Die toestand wordt verbeeld in 'Kuzvarwa Patsva' ('Wedergeboorte'), een schilderij van een witte vrouw die met opgetrokken knieën in een rode baarmoeder zweeft. Op allerlei manieren zouden we in ons latere leven naar die toestand van baarmoederlijke koestering proberen terug te keren: via erotische omhelzingen, maar ook via dromen, spiritualiteit en het moederschap, domeinen die bij Zvavahera vaak onderling in elkaar overvloeien. Zo toont nummer 24 uit de reeks 'I can feel it in my eyes' twee vogelachtige geliefden in een nest, die hartstochtelijk aan het tongzoenen zijn. Of spert de linker figuur haar snavel wijd open om zich, als een babyvogeltje, door haar partner te laten voeden? Op het veertiende doek omhelzen een witte en een zwarte mensfiguur elkaar zó innig dat de eraf spattende gele vonken aan een mystieke ervaring doen denken, aan een omarming tussen mens en God. Daarmee maakt de kunstenaar spiritualiteit heel aards en mensen haast goddelijk: onze liefdevolle armen volstaan om elkaar te verlossen en nieuw leven te schenken.

PORTIA ZVAVAHERA WORDT
VERTEGENWOORDIGD DOOR
STEVENSON GALLERY
(KAAPSTAD/JOHANNESBURG).

WWW.STEVENSON.INFO